

МОТИВАЦІЯ МОЛОДІ ПРИ ОБРАННІ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ

Кушніренко К. О. кандидат психологічних наук, доцент
Державний торговельно-економічний університет
<https://orcid.org/0000-0003-3922-0388>

Мостова І. В. кандидат психологічних наук, доцент
Державний торговельно-економічний університет
<https://orcid.org/0000-0003-1418-3007>

Мета статті полягає у здійсненні теоретичного аналізу та проведенні емпіричного дослідження щодо проблеми мотивації молоді при обранні соціономічних професій. Для вирішення поставленої мети були використані наступні методи: аналіз наукової психологічної літератури, порівняння, узагальнення, систематизація отриманої інформації та її інтерпретація, методики «Діагностика особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса» та «Діагностика особистості на мотивацію до уникнення невдач Т. Елерса». Досліджувану вибірку складало 40 студентів 2 курсу ДТЕУ факультету економіки, менеджменту та психології.

Ключові слова: мотивація; соціономічні професії; молодь; студенти; особистість.

Вступ. Сучасна молодь, сучасні студенти – це перспективне майбутнє для розвитку нашого суспільства. В нинішніх умовах важливих та значних змін у політичній, економічній, соціально-культурній сферах, а також у сфері інновацій та інформаційних технологій країни, особливо враховуючи воєнний стан, існує підвищена потреба у кваліфікованій психологічній допомозі населенню. З огляду на недостатню кількість фахівців у сфері соціономічних професій, дослідження мотивації молоді при обранні майбутньої кваліфікації є надзвичайно актуальною темою.

Мета статті: здійснити теоретичний аналіз та провести емпіричне дослідження щодо мотивації молоді при обранні соціономічних професій.

Сучасні умови розвитку та життєдіяльності нашого суспільства потребують докорінних змін традиційної системи професіогенезу у напрямку оптимального професійного самовизначення особистості з урахуванням внутрішніх механізмів її саморозвитку. Вибір професії – одне з найважливіших стратегічних рішень у житті людини, що є складною комплексною проблемою. Процес професійного самовизначення завершується досягненням стабільного становища у тій чи іншій професійній сфері соціального життя та формуванням відповідних переконань, принципів, ціннісних орієнтацій, мотивації та професійного спрямування (В. Бодров, Г. Костюк, Є. Мілерян, Л. Карамушка,

М. Савчин, О. Креденцер, С. Максименко, С. Миронець, К. Кушніренко, І. Мостова).

Теоретичне підґрунтя. На основі аналізу наукових джерел встановлено, що професійне самовизначення залежить від різних факторів. Серед них важливі такі аспекти, як система загальнолюдських цінностей, соціально-економічні умови, вплив “значущих інших” (сім’ї, друзів, вчителів), вікові та статеві характеристики особистості, спрямованість, самоактуалізація, рівень домагань, престижність професії, інформованість, професійні інтереси, схильності та здібності. Ці фактори взаємодіють і впливають на процес вибору професійного шляху (Корольчук, Дроздова, Корольчук, Осьодло&Сипливий, 2011, с.31).

У психологічному аспекті дослідження проблеми професійного самовизначення, основним напрямком є аналіз формування операціональної структури діяльності під час професіоналізації. Цей процес визначається індивідуальними та груповими особливостями особистісної сфери, а також розвитком мотивацій, інтересів, здібностей, емоційно-вольової сфери та інших професійно важливих якостей на різних етапах професійного розвитку та в різноманітних сферах трудової діяльності (Корольчук, Дроздова, Корольчук, Осьодло&Сипливий, 2011, с.19).

Найважливішим недоліком традиційного підходу, пов’язаного з професійним самовизначенням, був розгляд фахівця як набору константних функцій і психологічних якостей. Нині очевидно, що професійне

самовизначення – це утворення особистості, що формується, що розвивається. Під час професійного самовизначення спостерігаються постійні зміни його змісту, засобів, умов, які визначають усе нові і нові вимоги до одного і того ж, що стимулює його розвиток (Корольчук, Дроздова, Корольчук, Осьодло&Сипливий, 2011, с.20).

Психологічними механізмами у структурі професійного самовизначення особистості можуть виступати багаторівнева структура мотивів, цінностей, особистісних смислів та здібностей, що визначають професійно важливі якості (ПВЯ). Формування професійної спрямованості є центральним аспектом професійного самовизначення, необхідним для розвитку позитивного ставлення до обраної професії або її окремих аспектів. Це ставлення визначається внутрішніми і зовнішніми впливами, а також суб'єктивними і об'єктивними факторами, що відображають напрямок діяльності суб'єкта відносно предмета його активності. Передісторія виникнення професійного самовизначення зумовлена індивідуальними якостями, поглядами, переживаннями, прагненнями особистості, що склалися на даний момент. Становлення висококваліфікованого спеціаліста можливе лише за умови сформованої мотиваційно-ціннісної сфери фахівця, високого рівня професійного самовизначення особистості (Корольчук, Дроздова, Корольчук, Осьодло&Сипливий, 2011, с.23-26).

Детермінують поведінку індивіда і стимулюють його активність, тобто мотивують різні спонуки. Широта мотивів розкривається у різноманітності мотиваційних факторів: мотивів, потреб, цілей, значень тощо. Сфера мотивацій є гнучкою. Спонукальними причинами можуть бути певні стимули, від кількості яких залежить гнучкість структури мотивації. Характеризують мотиваційну змінну поведінки зусилля і наполегливість людини при подоланні перешкод, за якими визначають силу мотивації. Її також визначають за кількістю подоланих суб'єктом зовнішніх і внутрішніх перешкод у процесі виконання дій, спричинених певним мотивом та за дослідженням типології захисних механізмів, пов'язаних з мотивацією при подоланні перешкод (Галян, 2011).

Вивчення мотиваційного профілю стало предметом наукових досліджень багатьох вчених, зокрема Е. Шейна (методика «Якорі кар'єри»), Ш. Річі і П. Мартіна (методика діагностики мотиваційного профілю особистості), В.І. Герчикова (методика діагностики трудових мотивів), В.Е. Мільмана (методика діагностики мотиваційної структури особистості), Д. Барбуто і Р. Сколли (методика діагностики джерел мотивації), А.А. Меграбіана (методика вимірювання мотивації досягнення), Т. Елерса (методика оцінки мотивації досягнення успіху та уникнення невдач), а також багатьох інших (Гаркуша, Кайко, 2017).

Як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники відзначають існування певного набору особистісних рис і професійно-значущих якостей, які визначають професійне самовизначення та спонукають особистість, відповідно до його внутрішніх прагнень, обрати певну сферу діяльності. Проте, складні соціально-економічні умови, суперечливі суб'єктивно значущі ціннісні орієнтації, амбівалентний вплив соціального середовища, домінування прагматичних потреб та формального спілкування над особистісним, а також сильний негативний вплив неструктурованої інформації значно ускладнюють процес вибору життєвого шляху (Корольчук, Дроздова, Корольчук, Осьодло&Сипливий, 2011, с.37).

Мотиваційні чинники, що керують особистістю при виборі професії, мають значний вплив на формування професійної ідентичності у майбутніх психологів. Багатьма вченими проводяться дискусії щодо часу формування професійної ідентичності та визначення того, кого можна вважати професійно ідентичним. Проте більшість дослідників схильні вважати, що професійна ідентичність починає формуватися ще в підлітковому віці, під час вибору майбутньої професії (оптації), і найбільш інтенсивно розвивається в період здобуття вищої освіти (Андрієвська-Семенюк, 2020).

Методи дослідження. Дослідження проводилось на базі Державного торговельно-економічного університету. Вибірку склали 40 студентів 2 курсу факультету економіки, менеджменту та психології.

Питання психології

В основу дослідження особливостей мотивації сучасної молоді соціономічних професій була покладена мета виявлення переважаючого стилю мотивації – мотивація на досягнення успіху, або мотивація на уникнення невдачі. За основу було взято дві методики:

1. Діагностика особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса (*Учбові матеріали для школярів та студентів України*). Дана методика складається з 41 твердження на які необхідно відповісти «так» або «ні». За ключем відбувається підрахунок балів і отриманий результат аналізується в межах 4 шкал (1-10 балів – низька мотивація; 11-16 – середня мотивація; 17-20 – помірно висока мотивація та понад 21 – занадто висока мотивація).

2. Діагностика особистості на мотивацію до уникнення невдач Т. Елерса (*Персонал. Журнал інтелектуальної еліти*). Дана методика містить список із 30 слів, по три

слова в кожному рядку. У кожному рядку необхідно обрати одне, яке точно характеризує Вас як досліджуваного. За ключем відбувається підрахунок балів і отриманий результат аналізується в межах 4 шкал (1-10 балів – низька мотивація; 11-16 – середня мотивація; 17-20 – помірно висока мотивація та понад 21 – занадто висока мотивація).

Результати і обговорення. В емпіричному дослідженні приймали участь 40 студенти Державного торговельно-економічного університету 2 курсу навчання: 19 хлопців та 21 дівчина.

За результатами методики «Діагностика особистості на мотивацію до успіху Т.Елерса» отримані дані розподілились наступним чином: 2 студентів мають низький рівень мотивації, 13 – середня мотивація, 13 – помірно висока мотивація та 14 – занадто високу мотивацію (табл. 1).

Таблиця 1

Результати дослідження мотивації досягнення успіху за методикою Т. Елерса

Група досліджуваних	Рівень мотивації досягнення успіху			
	низький	середній	помірно високий	значно завищений
Студенти ДТЕУ	2 (2,5%)	13(32,5%)	13 (32,5%)	12 (30%)

За результатами методики «Діагностика особистості на мотивацію до уникнення невдачі Т. Елерса» отримані дані розподілились наступним чином: 2 студентів мають низький рівень мотивації, 10 – середня

мотивація, 16 – помірно висока мотивація та 12 – занадто високу мотивацію. За методикою Т. Елерса для дослідження до уникнення невдач ми отримали такі показники (табл. 2).

Таблиця 2

Результати дослідження мотивації до уникнення невдач за методикою Т. Елерса

Група досліджуваних	Рівень мотивації досягнення успіху			
	низький	середній	помірно високий	значно завищений
Студенти ДТЕУ	2(5%)	10(25%)	16(40%)	12(30%)

Висновки. Виходячи з отриманих даних, можемо зробити висновки, що сучасним студентам найбільше характерна помірно висока мотивація до успіху. Але одночасно мотивація до уникнення невдачі рівномірно виражена серед вибірки на 3-х рівнях (середня, помірно висока та занадто висока).

У цілому, дослідження показали, що люди з помірно високим рівнем мотивації на успіх, вважають за краще середній рівень ризику. Ті ж, хто боїться невдач, віддають перевагу малому або, навпаки, занадто великому рівню ризику. Чим вище мотивація людини до успіху - досягненню мети, тим нижче готовність до ризику. При цьому

мотивація до успіху впливає і на надію на успіх: при сильній мотивації до успіху, надії на успіх зазвичай скромніші, ніж при слабкій мотивації до успіху.

До того ж, людям, мотивованим на успіх і з великими надіями на нього, властиво уникати високого ризику. Слід зазначити, що мотивація досягнення успіху відноситься до позитивної мотивації: беручись за справу, людина прагне до досягнення мети, творення, сподівається отримати позитивні результати. В основі його активності лежить потреба в досягненні високих результатів і на підставі цього – високої самооцінки. Такі люди зазвичай упевнені в собі, своїх силах, відповідальні, ініціативні й активні. Їх відрізняють

Питання психології

цілеспрямованість і наполегливість у досягненні поставлених завдань.

Респонденти з достатньо розвиненим рівнем мотивації досягнення успіху безпосередньо відчують усі переваги, пов'язані з досягненнями. Адекватна

мотивація досягнення формується і реалізується у рамках системи відносин, які характеризуються рисами справжнього співробітництва: позитивного санкціонування за успіхи і непринизливої підтримки у разі невдачі.

Список використаних джерел

1. Андрієвська-Семенюк О.П. (2020) «Формування професійної ідентичності майбутніх психологів», Вісник ЛДУБЖД, №21, 2020. <https://media.neliti.com/media/publications/384175-none-b9f3351d.pdf> дата звернення 24.06.2024, С. 103-105.
2. Галян І.М. Психологія / Психодіагностика - <https://westudents.com.ua/glavy/79245-motivatsya-motivatsyn-zmnn-h-dagnostuvannya.html>. дата звернення 24.06.2024.
3. Гаркуша І.В., Кайко В.І., (2017). «Формування системи мотивів та мотиваційного профілю співробітників у сучасній науці». Вісник університету ім. Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2017. № 2 (14). С.148.
4. Коқун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Копаниця О.В., Малхазов О.Р. (2011). Збірник методик для діагностики психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів: Методичний посібник. К.: НДЦ ГП ЗСУ. 281 с.
5. М.С. Корольчук., Ю.В. Дроздова, В.М. Корольчук, В.І. Осьодло, А.М. Сипливиий (2018). Психологія професійного самовизначення особистості: монографія . Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 280 с.
6. Учбові матеріали для школярів та студентів України. <http://um.co.ua/14/14-5/14-58142.html>
7. Персонал. Журнал інтелектуальної еліти. <http://personal.in.ua/article.php?ida=508>

References

1. Andrievska-Semenuk O.P. (2020) «Formuvannia profesiinoi identychnosti maibutnikh psykholohiv», Visnyk LDUBZHd, №21, 2020. <https://media.neliti.com/media/publications/384175-none-b9f3351d.pdf> data zvernennia 24.06.2024, S. 103-105.
2. Halian I.M. Psykholohiia / Psykhodiahnostyka - <https://westudents.com.ua/glavy/79245-motivatsya-motivatsyn-zmnn-h-dagnostuvannya.html>. data zvernennia 24.06.2024.
3. Harkusha I.V., Kaiko V.I., (2017). «Formuvannia systemy motyviv ta motyvatsiinoho profilu spivrobitnykiv u suchasni nauksi». Visnyk universytetu im. Alfreda Nobelia. Seriiia «Pedahohika i psykholohiia». Pedahohichni nauky. 2017. № 2 (14). S.148.
4. Kokun O.M., Pishko I.O., Lozinska N.S., Kopanytsia O.V., Malkhazov O.R. (2011). Zbirnyk metodyk dlia diahnostryky psykholohichnoi hotovnosti viiskovosluzhbovtiv viiskovoi sluzhby za kontraktom do diialnosti u skladi myrotvorchykh pidrozdiliv: Metodychnyi posibnyk. K.: NDTs HP ZSU. 281 s.
5. M.S. Korolchuk., Yu.V. Drozdova, V.M. Korolchuk, V.I. Osodlo, A.M. Syplyvyi (2018). Psykholohiia profesiinoho samovyznachennia osobystosti: monohrafiia . Kyiv : Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t., 280 s.
6. Uchbovi materialy dlia shkoliariv ta studentiv Ukrainy. <http://um.co.ua/14/14-5/14-58142.html>
7. Personal. Zhurnal intelektualnoi elity. <http://personal.in.ua/article.php?ida=508>

Summary

MOTIVATION OF YOUTH WHEN CHOOSING SOCIONOMIC PROFESSIONS

*Kushnirenko K. O. Candidate of Psychological Sciences,
Associate Professor State University of Trade and Economics*

*Mostova I. V. Candidate of Psychological Sciences,
Associate Professor State University of Trade and Economics*

Introduction. *Modern youth, modern students are a promising future for the development of our society. In the current conditions of important and significant changes in the political, economic, socio-cultural spheres, as well as in the sphere of innovations and information technologies of the country, especially taking into account the state of war; there is an increased need for qualified psychological assistance to the population. Given the insufficient number of specialists in the field of socionomic professions, the study of the motivation of young people when choosing a future qualification is an extremely relevant topic.*

The modern conditions of development and vital activities of our society require fundamental changes in the traditional system of professional development in the direction of optimal professional self-determination of the individual, taking into account the internal mechanisms of his self-development. Choosing a profession is one of the most important strategic decisions in a person's life, which is a complex problem.

Purpose. To carry out a theoretical analysis and conduct an empirical study on the motivation of young people when choosing socioeconomic professions.

Methods. The research was conducted on the basis of the State University of Trade and Economics. The sample was consisted of 40 students of the 2nd year of the Faculty of Economics, Management and Psychology.

The purpose of identifying the predominant style of motivation - motivation to achieve success or motivation to avoid failure - was the basis of the study of the peculiarities of the motivation of modern youth in socioeconomic professions. Two methods were used as a basis:

1. Diagnosis of personality on the motivation for the success by T. Ehlers. This technique consists of 41 statements to which you must answer "yes" or "no". According to the key, points are calculated and the obtained result is analyzed within 4 scales (1-10 points - low motivation; 11-16 - average motivation; 17-20 - moderately high motivation and over 21 - too high motivation).

2. Diagnosis of personality motivation to avoid failure by T. Ehlers. This technique contains a list of 30 words, three words in each line. In each row, you need to choose one that accurately characterizes you as a research subject. According to the key, points are calculated and the obtained result is analyzed within 4 scales (1-10 points - low motivation; 11-16 - average motivation; 17-20 - moderately high motivation and over 21 - too high motivation).

Originality. The practical significance of this article lies in the possibility of using the obtained data in the further study of the specified topic.

Conclusion. As a result of the research conducted in the presented article, it can be concluded that modern psychology students of the 2nd year of study at SUTE are most characterized by a moderately high motivation for success. But at the same time, the motivation to avoid failure is equally expressed among the sample at 3 levels (average, moderately high and too high).

In general, the research has shown that people with a moderately high level of the motivation for the success prefer a medium level of risk. Those who are afraid of failure prefer a small or, on the contrary, too large a level of risk. The higher a person's motivation for success - the achievement of a goal, the lower the willingness to take risks. At the same time, motivation for success also affects hope for success: with strong motivation for success, hopes for success are usually more modest than with weak motivation for success.

Key words: motivation; socioeconomic professions; youth; students; personality.

Концептуалізація – Кушніренко К. О.

Методика – Мостова І. В.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

The authors declare that they have no conflict of interest.

Дата надходження рукопису/Date of receipt of the manuscript: 04.08.24.

Дата прийняття рукопису/Date of acceptance of the manuscript: 06.09.24.

© 2024. This work is under an open license CC BY-NC 4.0.